

11 Ağustos 1999... Cide... Kastamonu... Osmancık... Amasya...
Tokat... Sivas... Diyarbakır... Batman... Cizre...
Ay'ın Gölgesinde İki Dakika...

Tam Güneş Tutulması

Solda: Tutulma öncesi, Kastamonu Kalesi şenlik havasındaydı. **Sağda:** Tam tutulma sırasında gökyüzünde beliriveren Venüs, tam tutulma bittikten sonra da bir süre gözlenebildi. Tabii, artık gözü kamaştırıcı Güneş'i kapatmak gerekiyordu.

11 Ağustos günü, en görkemli gök olaylarından birine tanık olduk. Tüm dünyadaki amatör gökbilimcilerin yıllardır beklediği andı bu. Tam tutulma şeridinde yakın olanlar kaçırmadı bu fırsatı. Daha önce bir tutulma deneyimi yaşayanlarsa, yeniden böyle bir olaya tanık olabilmek için binlerce kilometre yol kat etmeyi göze aldılar.

Bu deneyimi, her ne kadar sözlerle ve fotoğraflarla anlatmak yeterli olmasa da kendi izlenimlerimizi ve tutulmayı izleyen başka gözlemcilerin izlenimlerini aktarmaya çalışacağız size. Bilim ve Teknik dergisi çalışanları olarak, tutulmayı iki ayrı bölgede izledik. Tutulmayı Kastamonu'da izlemeyi planlayan ilk grup, tutulmanın bir gün öncesinde yola çıktı. Amaç, tutulma öncesi yaşanabilecek trafik sıkışıklığından etkilenmemek ve büyük şans eseri aynı tarihlere rastlayan Perseid göktaşı yağmurunu izlemektir. Ilgaz Dağı'ndaki kamp yerine ulaştığımızda hava kararmıştı. Orada yalnız olacağımızı sanırken, gördüğümüz kalabalık karşısında şaşırдық. Ortam tam bir yıldız partisini andırıyordu. Belli ki buraya gelenlerin çoğu amatör gökbilimle az ya da çok ilgili kişilerdi. Teleskoplar kurulmuştu; her yanımızdan, gökyüzüyle ilgili hiç de yabancı olmadığımız konuşmalar duyuyorduk. Nitekim, sabah olduğunda, tutulmayı izlemeye gelenlerin bir çoğunu tanıdığımızı gördük.

Hiç ışık kirliliğinin olmadığı gökyüzüyse gözlem için kusursuzdu. Meteoroloji verilerine baktığımızda, havanın tüm Türkiye'de açık olacağı görünüyordu. Ancak, Ilgaz gibi yoğun ormanla kaplı bir dağın olumsuz yanı, havasının çok nemli oluşuydu. Her ne kadar gece gökyüzü çok temiz olsa da gündüz havanın ısınmasıyla buranın bulutlanması kaçınılmazdı. Bu nedenle başından beri, tutulmayı gözlemek için burada kalma konusunda aynı fikirdeydik. Kendimize iki yer belirlemiştik. Bunlardan birincisi Kastamonu, ikincisiyse Osmaniye dolaylarıydı.

Sabah erkenden kamp yerinden ayrıldık. 1750 m yüksekliğindeki Ilgaz Dağı geçidinde, Kastamonu'ya

gitme kararı verdik. Kastamonu alışılmadık biçimde kalabalıktı. Trafikte yer yer sıkışıklıklar vardı. Özel araçların plakalarına baktığımızda, büyük çoğunluğunun 06 ya da 34 olduğunu gördük. Kastamonu'ya, tutulmadan birkaç saat önce ulaştığımızdan Kastamonu kalesine çıkma olanağımız oldu. Burada da şenlik havası egemendi. Pek çok kişi toplanmış, tutulma saatini bekliyordu. Daha sonra, kent merkezinden ayrılarak Kastamonu'nun kuzeyine, tam tutulma şeridinin merkezine gittik. Tutulma öncesi, tüm hazırlıklarımızı bitirmiş olarak, sıcak Güneş'in altında beklemeye başladık. Parçalı tutulmanın başlangıcından tam tutulmaya kadar herkes büyük bir heyecanla Güneş'in yavaş yavaş örtülüşünü izledi. Tam tutulmaya yaklaştığında, her ne kadar Güneş parlaklığını hissettiriyor olsa da hava sıcaklığında ki düşüş dikkate değerdi.

Tam tutulmanın öncesinde ve sonrasında, Güneş hilal biçimini aldığı anda, ağaçların yaprakları arasından sızan ve yere düşen ışıkların da hilal biçiminde oluşu dikkate değerdi.

Tam tutulmanın hemen öncesi, bir yüzükte parlayan elmas gibi son parlamasını yaptıktan sonra, Ay'ın arkasında kayboldu Güneş. Artık çıplak gözle bakabiliyorduk Güneş'ten geriye kalana. Bir anda çevre derin bir sessizliğe büründü. Kuşlar çalılarının üzerine tünedi, öteki hayvanlar sessizce beklemeye başla-

dılar. Amasya'da Zile yakınlarında gözlem yapan öteki ekibimiz, tam tutulma sırasında ortaya çıkan sivrisineklere tanık oldu. Burada bulunan büyük bir kaz sürüsü, uykuya daldı. Yani, doğa bir anlamda gece koşullarına tam bir uyum sağlamıştı. İki-üç dakika içerisinde, doğanın geceye girişine ve sabah uyanışına tanık olundu. İki dakikadan fazla süren tam tutulma hepimize birkaç saniye gibi geldi. Kimimiz fotoğraf çektik kimimiz sadece izledik. Tutulmanın en heyecan verici anlarının elmas yüzüğün ardından Güneş'in tam kapanması ve tam tutulmanın ardından birdenbire beliren elmas yüzüğü görmenin olduğu konusunda hemen

herkes birleşiyor. Tabii, bu arada tam tutulma sırasında gökyüzünde beliriveren Venüs'ü de unutmamak gerek.

Tutulmanın ardından, gökyüzünde neler olup bittiğini tam olarak bilmeyen eski çağ insanların, çok değer verdikleri Güneş'in gün ortasında kayboluşu karşısında neden bu denli paniğe kapıldıklarını daha iyi anlıyoruz.

Amasya'da Merzifon'a giden grubumuz, bir sürprizle karşılaştı. Bu bölgede hava kapalıydı. Hemen bir koşuşturmaca başladı. Seçilen ikinci gözlem yerine, Zile civarına ulaşıldığında koşullar uygundu; parçalı tutulma başlamıştı buraya ulaştıklarında.

Belki de gözlemler arasında en ilginç olanlarından birisi bazı insanların tam tutulma sırasında sanki gece olmuş gibi araçlarının farlarını yakıp yola devam etmeleriydi.

Güneş tutulması, bilimsel olarak da incelenen çok görkemli bir doğa olayı. Deprem gibi herhangi bir tahribatı olmayan, güzellikleri olan bir doğa olayı. Bu nedenle, bir çok gökbilimci, bilimsel çalışmalarda bulunmak üzere tam tutulma şeridi üzerindeydi.

TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyesi Güner Omay, geçen yıl, bir sonraki Bilim Kurulu toplantısını Güneş Tutulmasının ardından Elazığ'da yapmayı önermiş. Bu öneriye kadar, hafta sonları ve kurum içerisinde yapılan toplantının, yaşamı boyunca pek az insanın tanık olacağı bir gök olayının gerçekleşeceği bir yerde yapılması önerisi herkesin ilgisini çekmiş.

Bilim Kurulu, toplantı için Güneş tutulmasının gerçekleşeceği tarihi seçmekle kalmayıp, tutulmayı değişik bir ortamda yani, Elazığ'daki Hazar Gölü'nün ortasında izlemeyi seçmiş. Bir feribotla tutulma hattının ortasında tanık olmuşlar bu doğa olayına.

Ülkemizden gözlenebilecek bir sonraki tam güneş tutulması, 29 Mart 2006'da olacak. Bu tutulma, Antalya'dan Rize'ye uzana bir şerit üzerinde izlenebilecek. 2006'da bu deneyimi paylaşmak dileğiyle.

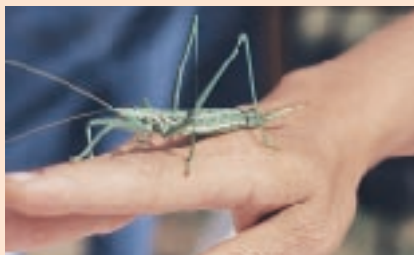
Alp Akoğlu

Farklı Bir Bakış

Bedii Ersavaş

Herkesin elinde bir gözlük, fotoğraf makinesi ve Güneş'e bakmak amacıyla kullanılması sakıncalı, sakıncasız bir sürü alet edavat. Saat 5:00'da Güneş'in doğuşunu görüntülemek için gittiğim gözlem alanında (ki söylemeden geçermeyeceğim, belediye yiyecek, içecek, tuvalet gibi şeylerin hepsini organize etmiş) sabahın güzelliğini ve doğanın muhteşem uyanışını yaşadım.

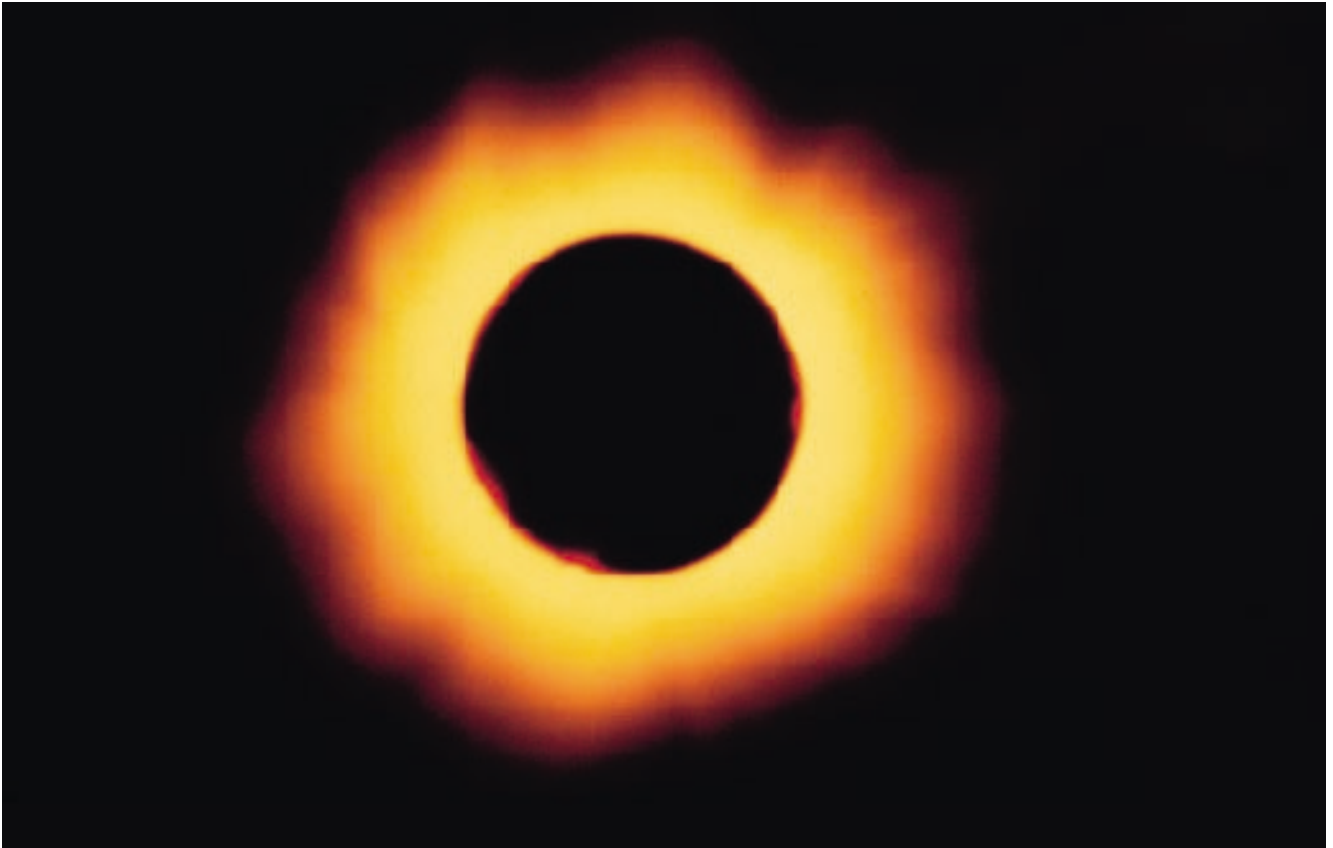
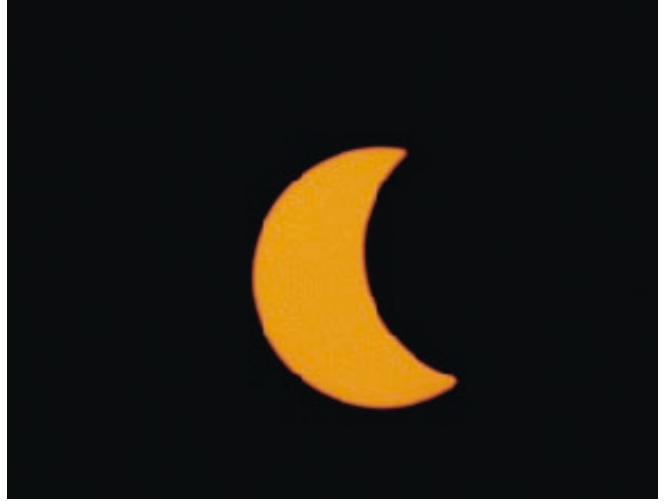
Saatler ilerledikçe misafirler gelmeye başladı. Herkes pür telaş, hazırlıklar, filtreler, objektifler, makineler, kameralar, halk oyunları ekipleri tam bir cümbüş ve bayram yeri. Ama esas konuya yönelik kötü haber hava tam kapalı, her yer bulut dolu. Güneş, ara sıra naz yaparcasına yüzünü gösterip kaçıyor. Herkeste yine bir umut. Saat 10:00. Umut devam ediyor. 12:00 Bulutlar çoğalıyor. Kaymakam, Belediye Başkanı ve yetkililer telefonlara, fakslara sarılıyorlar. Amaç Meteoroloji'ye ulaşmak. Bana "En iyi ve uzun Osmancık'ta seyredilir" diyen ve oraya davet eden Ertuğrul'un, yüzü kıpkırmızı. "Keşke" diyor "daha güneye gitsendin." Ne bileyim, Ağustos ayında böyle bir

hava inanılır gibi değil. Müthiş bir nem kaplıyor ortılığı. Herkes gökyüzüyle haşır neşir. O, şu, bu bulut, hayır diğeri yağmur bulutu, yok canım yağmaz, sözleri herkesin ağzında. Japonca bilmiyorum ama mutlaka onlar da o kısıp ve saygılı ses tonlarıyla aralarında bunu konuşuyorlar. Saat 13:00, umudumu yitirmek üzereyim. Belediye Başkanı geliyor, soruyorum "Kastamonu'ya gideyim mi?". Sakın gitme diyor, bu hava açacak. Açacak da nasıl, o da bilmiyorum eminim. 13:30, kararımı verdim. Kalacağım. Bu hava açacak. Açmasa da diğerleriyle aynı kaderi paylaşmak beni teselli edecek. Züğürt tesellisi. 13:40, bana ve diğerlerine umut veren serinlik başlıyor. Bütün gövdemi saran o tabiat harikası şeyi hissediyorum. Rüzgar! Kuzeyden bütün heybetiyle geliyor

ve kabusumuzu dağıtmaya başlıyor. Haydi makinalara zaten bitmiş olan hazırlıklara şimdi yeni bir güç katarak tutulmayı çekmeliyiz. Anlayan, anlamayan herkes aynı noktada, tutulmada. Saat 14:20. İşte o muhteşem an geldi. Üç uçayağım, üç makinem ve özel filtrelerim ve ben sanki kaynaştık. Başka bir şey düşünemiyordum. Amacım elmas yüzüğe benzeyen görüntüyü yakalamak. Yüzlerce makine sesi, çığlıklar, sevinç, hayret hepsi birbirine giriyor. Ama ben hedefteyim. Kısacık süre bitiyor. Hepimiz gevşiyoruz. Yorgunluk, ani bir yorgunluk çöküyor üstüme; işimi yapmanın keyfi ile soğuk bir bardak su ama nerde, içme suyum ateş gibi sıcak olmuş. Heyecandan güneşin altına koymuşum. Olsun başardım ya, sıcak da içerim. Tutulmanın hemen arkasından garip bir şeyi farkediyordum. Her taraf çekirge. Ama bildiklerimizden değil, bir avuç içi büyüklüğünde. Hareket edemiyorlar, felç geçiriyorlar sanki. Yaşadıklarını sadece duyarlarının oynamasından anlıyorum. Yüzlerce, hatta binlerce. Bu işin yorumunu bilim adamlarına bırakarak eşyalarını topluyorum.

İşte bir tutulmanın özel duygularla yaşanışi, sevgiyle, güzellikle, heyecanla. Böyle bir doğa olayında ben de vardım. Ne güzel.

Fotoğraflar: Tuğrul Çakar